
ARCHIEF VAN SINT-BAAFS EN BISDOM GENT TOT EIND 1801 ONTSLOTEN

Onlangs verschenen de delen 6 tot 8 van de inventaris door dr. M. Gysseling van het archief van Sint-Baafs en het bisdom Gent tot eind 1801. De delen 1 tot 4 werden nog door Maurits Gysseling zelf persklaar gemaakt en verschenen, deels na zijn dood, in 1997 en 1998. Deel 5 werd voor publicatie nagezien door Willy Buntinx. De laatst verschenen delen werden geredigeerd door Marc Carnier.¹ Door deze archivaris werd ondertussen ook een inventaris gemaakt van het archief van de kerkelijke rechtbank van het oude bisdom Gent.² Aldus werd een van meest interessante archieven van Vlaanderen ontsloten. Het oudste stuk dateert van 819 en de collectie omvat het archief van de middeleeuwse Sint-Baafsabdij, van haar rechtsopvolger het Sint-Baafskapittel (eerst een collegiaal kapittel na de opheffing van de abdij en een kathedraal kapittel vanaf 1561), van de middeleeuwse Sint-Janskerk en van het oude bisdom Gent.

Summiere schets van de archiefvorming

Al in 1949 ontdekte Maurits Gysseling het bestaan van een bisschoppelijk archief in Gent, een archief dat tot dan toe angstvallig werd onttrokken aan de aandacht van niet-priesters. Hij slaagde erin de kerkelijke overheid te overtuigen dit bijzonder interessante archief ter beschikking te laten stellen in het

Rijksarchief te Gent.

Sinds haar ontstaan rond 629-639 bouwde de abdij en haar latere erfgenaam, het bisdom Gent, een belangrijk archief op dat herhaalde keren ernstig beschadigd werd. Die beschadiging kwam onder meer door de vlucht van de monniken voor de Noormannen en de verwoesting van de abdij in de negende eeuw. In 1537 werden de monniken seculiere kanunniken en in 1540 werden de abdijgebouwen onteigend. Het bisdom Gent werd opgericht in 1559. De inkomsten en goederen van de proosdij van Sint-Baafs zouden na de dood van de laatste proost overgaan naar de bisschop van Gent, maar het was pas na de reformatie, in 1588, dat de bisschop dit recht ook effectief kon uitoefenen. De meeste kanunniken verlieten Gent tijdens de calvinistische periode en zij namen een groot deel van het archief mee. Achteraf heeft men niet alles meer kunnen opnieuw verwerven. Een andere slag werd toegebracht tijdens de Franse bezetting. Ook onder het beheer van de archivariissen van de negentiende eeuw verdwenen belangrijke stukken. Toch bleef een indrukwekkend, maar weinig overzichtelijk fonds bewaard over deze zeer invloedrijke instellingen.

De bijdrage van Maurits Gysseling

Jarenlang heeft Maurits Gysseling met de van hem gekende uiterste nauwgezetheid en met monnikengeduld de vele meters documenten geïdentificeerd, geordend en geïnventariseerd.

Alle stukken, vele duizenden bladzijden, gingen minstens tweemaal door zijn handen. Hij slaagde er ook in door ruil meerdere stukken, die in de loop der tijden elders waren beland, terug bij het archief te voegen. De eindredactie en de uitgave heeft hij echter niet meer kunnen meemaken door zijn onverwachte dood in 1997. In 38.363 nummers, gespreid over 3.383, bladzijden wordt een beeld geschetst van de complexe instelling als de Sint-Baafsabdij en van de werking van het bisdom Gent.

Van de meeste stukken wordt niet alleen de functie, maar ook de precieze inhoud aangegeven, met datums, namen en plaatsen. Dit werk leest men niet als een droge opsomming, maar op vele bladzijden zelfs bijna als een verhaal. Naast de inhoudsopgave van de documenten, is er ondermeer ook de interessante verwijzing naar desbetreffende stukken die in andere collecties zijn beland. Naar verluidt zou er nu ook nog een index worden gemaakt, maar omwille van de omvang zou deze alleen op Cd-rom worden uitgegeven.

Het archief van de kerkelijke rechtbank

Kort na de oprichting van het bisdom Gent (1559) en de installatie van de eerste bisschop (1565) ging ook een plaatselijke kerkelijke rechtbank aan het werk. Het eerste register dateert van 1568. In tegenstelling met de rest van het bisschoppelijk archief, dat relatief goed bewaard bleef, ging van dit archief zeer veel verloren. Archivaris Marc Carnier gaf er de voorkeur aan de nummering van de delen M. Gysseling niet verder te zetten en in een aparte vormgeving de inventaris van dit archief uit te geven. De omvang met slechts 425 stukken is van een heel andere aard dan de vorige inventarissen. Wel wordt de diepgaande beschrijvingswijze van M. Gysseling verder gezet. Reeds de inventaris biedt interessante gegevens over de kerkelijke rechtspraak en moraal van de 17de en 18de eeuw. In bijlage volgt een uitvoerige lijst van personen die een kerkelijke toestemming (dispensatie) vroegen om een verboden huwelijk toch te mogen aangaan. Hier is ook een alfabetisch index aanwezig van de plaats- en persoonsnamen (niet van deze van de bijlage). Met deze uitgaven werd een belangrijke bijdrage voltooid voor de verdere geschiedschrijving van twee uiterst invloedrijke instellingen in onze regio. De werken zijn te bekomen op het Rijksarchief te Brussel en op het Rijksarchief te Gent.

Bert Vervaeet

- ¹ - GYSSELING M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel I. Sint-Baafsabdij en Sint-Baafskapittel als instelling (nrs.1-7534). Rijksarchief te Gent. Toegangen in beperkte oplage 64. Brussel, 1997. (20 euro)
- GYSSELING M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel II. Sint-Baafsabdij en Sint-Baafskapittel als instelling. Gemene goederen van kapittel en bisdom (nrs. 7535-13978), Toegangen in beperkte oplage 65. Brussel, 1997. (20 euro)
- GYSSELING M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel III. Gemene goederen van kapittel en bisdom. Bezittingen door het bisdom geërfd van de abdij (nrs. 13979-21805), Toegangen in beperkte oplage 66. Brussel, 1997.(20 euro)
- GYSSELING M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel IV. Bezittingen door het bisdom geërfd van de Sint-Baafsabdij (nrs. 21806-27887), Toegangen in beperkte oplage 67. Brussel, 1997.(19 euro)
- GYSSELING M.- BUNTINX W., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. DeelV. Bezittingen door het bisdom geërfd van de Sint-Baafsabdij (vervolg). Kerkelijk beleid van het bisdom (nrs. 27888-31805), Toegangen in beperkte oplage 69. Brussel, 2000. (14 euro)
- GYSSELING M.-CARNIER M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel VI. Kerkelijk beleid van het bisdom (nrs. 31806-34452), Toegangen in beperkte oplage 70. Brussel, 2004. (14,50 euro)
- GYSSELING M.-CARNIER M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel VII. Kerkelijk beleid van het bisdom (nrs. 34453-36840), Toegangen in beperkte oplage 71. Brussel, 2004. (16 euro)

- GYSSELING M.-CARNIER M., Inventaris van het archief van Sint-Baafs en bisdom Gent tot eind 1801. Deel VIII. Kerkelijk beleid van het bisdom (nrs. 36841-38363), Toegangen in beperkte oplage 72. Brussel, 2004. (12,50 euro)

² CARNIER M., Inventaris van het archief van de officialiteit van het bisdom Gent (1445) 1559-1801.- Rijksarchief te Gent. Inventarissen 72, Brussel, 2005. (5 euro)
